

Олесь Ульяненко

ЗНАК САВАОФА

Харків
«Фоліо»

Посвячується Григорію Гусейнову

I

Без ризи він аж ніяк не міг, у нього нічого не виходило. Збудження, сокровенне та торжественне, що знаходило на нього, коли перед ним повставав золотокучерявий келійник, одягнений у сутану, діставало таких висот, що преподобний отець Авакумій не втримувався, падав на коліна і пророчим голосом клекотів на всю келію:

— О! Одумайтесь! Бачу знак вишній! О, одумайся!

Так він робив на колінах довге коло, підтикаючи свою патріаршу мантию, осінивши себе хрестом, ухопившись за груди, падав на пухкі пропахчені перини, шепочучи в нестямному запалі, закочуючи очі, і плакав тонким пронизливим голосом, аж доки руки, теплі й ніжні, майже дитячі, не починали гладити йому бороду, плечі, витирати сльози; ці долоньки з м'якенькими подушечками хутко, вправно бігали обвислими складками тіла, що нагадувало жовте свиняче сало, — не оминаючи найтаємніших, навіть потворних ділянок, уражених хворобою, але останнє найбільше нагадувало про швидкоплинність життя, тління від пролежнів тіла, з кублами опаришів на спині, а тому швидше збуджувало його плоть, що поступово в'яне.

— Розоблачи мене, дитя. Розоблачи... Бо в любові немає гріха... все, що є, то від нього, від Господа нашого... Знак Саваофа... Так... Так...

Ще в семінарії, коли преподобний громогласно примусив його підняти сутану і показати ноги, отець, а тоді

семінарист Авакумій, шаленіючи, стяг одежі через голову, ледь не переусердствував, бо аж настоятель обмахнувся широким опашистим хрестом: ноги мокрі від сперми. А він стояв перед отцем, показуючи нижню губу, в чому був, — лагідний і рожевий, розвернувшись трохи боком: в овальну віконницю летіли разом з пилюкою жовті пучки світла, стояла свіжа, хрумка, як стигле яблуко, погожа осінь. Отець-настоятель був трохи снобом: той чудесний життєвий момент медом наповнював його душу, але часто змінювався згірклим тупим розчаруванням, наче доводячи, що немає в цьому світі пристанку для людської втіхи та щастя. Тоді, того дня, коли у повітрі висіли запахи яблук і завезеного винограду, він ішов прямою, як стріла, вулицею, назустріч червоному диску сонця, ламаючи, мов ту хлібину, задоволення, щось прекрасне, що розквітало різноколірними квітами, яких, видавалося, зовсім не було у житті. Після кількох годин безцільного блукання вулицями, освітленими жовтими ліхтарями з пробитими круглими плафонами, він несподівано глянув на небо і відчув несказанну радість; і почуття провини його зовсім вже не мучило, хоча сліпа підсвідомість намагалася поставити його почуття на своє природне місце. Але радість, несказання радість... Це відгонило протухлими оселедцями, іржавою оманюю. Світ надто жорстокий, щоб слухати солодкуваті чи то солодійські півчі завивання попів, виряханих, наче новорічні ялинки. І тоді отець мало вірив у присутність Бога. Але з часом до будь-якої роботи звикаєш: тільки думки пропливали скаламученою водою, тягнучи на свинцевих хвилях шматки криги. Треба вірити в абсурдну швидкоплинність ріки, бо вона ніколи не перестане існувати, людська думка і життя — то тільки віддзеркалення років і часу. Як і каміння. Німий багатовічний свідок. Життя відбирає час надто швидко, щоб поставити тебе перед Творцем. На розі Червоноармійської, біля собору, де цигикали і фальшивили на органах, його

пронесло, з кров'ю, та так, що він не міг сісти, а стовби-
чив, тупо спостерігаючи, як тепла червоно-жовта рідина
збігає по литках. І втихомиривши біль, він просидів на лав-
ці, стиснувши долоні, скімлячи, як побите щеня.

Зараз, коли до нього підійшов келійник Зосима, він нер-
вово обмацав кожну його складку, погладив по голові, по-
кахикуючи та пирхаючи слиною, і констатував про себе, що
зараз він, Авакумій, зовсім вже не той, напевне, тому і по-
чинає все передчасно. Пошвидше, але підготовувався до-
тошно і вперто, наче ювелір. Тому відсторонив тендітного,
з впалими грудьми, але міцними гладенькими ногами, ви-
голеним задом, синіми бездонними, посмикнутими сизим
серпанком очима Зосиму своєю широкою долонею і сказав:

— Дитя, ти, кажуть, в миру був співаком... — і, не че-
каючи, коли той відповість, загудів грудним добродушним
баритоном: — Так заспівай. Заспівай, отроче. Потіш мене
задля любові нашої. І... — але про Бога умовчав.

І Зося заспівав приємним кастрацьким голосом
про тугу кохання, про безталанне життя, переходячи в такт
кивкам Авакумія, в якого тремтіло воло, і він вичікував,
коли по ледь вловимому знаку той підніме руки, різко пе-
реверне і замахне долонями — вгору і вниз, вгору і вниз.
Тоді Зося починав поволі стягувати одяг. Потім він цілував
отцю ноги, далі вище, підтикаючи сутану. Авакумій стог-
нав, плакав і тремтів усім тілом, — нарешті він, трусячи
черевом, клав Зосиму на перини, животом донизу, мастив
сідниці чимось запашним і навалювався зверху. Якраз у цю
хвилину, коли отець вже розпалився, а Зосима попискував
і просив ще та ще, заскочила сестра Акінья. І сказала:

— О Господи!

Авакумій зліз, хилитаючи головою, став, у чому був,
обтрусив та витер простирадлом член і поманив Акінью
вказівним крючкуватим пальцем з ребристим, загнутим
наприкінці нігтем.

— Ану, подойди, сестро, сюда.

Вона підійшла до нього з витріщеними поросячими очицями, маленька і кругла від нездорового монастирського жиру, колись вона працювала у колгоспі завскладом, прокралася. Була молодшою, то її вподобав якийсь отець, а так користалася вся чорнориза братія.

— Стучать надо, алі самой пріспічіло?

— Да я стучала, святейший...

— Ага... Ага... Ага...

Дужі руки отця-настоятеля надушили плечі, поставили її на коліна, перш ніж вона встигла щось пролепетати, карк її хряснув, голова безпомічно, як у курки, повисла на шії. Зося, тобто Зосима, підтиснувши коліна, вицокуючи зубами, дивився з купи перин, як вона сіпається на підлозі, у густій калюжі світла, гребеться ногами, а над нею сопить жерлами ніздрів Авакумій, харчить разом з Акінєєю. Не довго думаючи, він шурхнув за спиною і кинувся довгими лавринськими коридорами в пекуче літо. Він втікав що є сили, натягуючи на ходу одяг, і вже чув, вискочивши за стіни Лаври, як хтось гвалтує, кричить, щоб тримали вбивцю. Позаду, в лавринських дворах, розганяючи луну, фуркнув двигун авто. Він заскочив у провулок, вже добіг ринку, побіг Кловським узвозом, натикаючись у солодкій сонячній патоці передполудня на зайнятих ділом людей. Будинки стояли непорушні у своїй бездіяльній буденності, з відкритими навстіж вікнами, затягнутими білою малярєю. Так він біг, пройнятий запізнілим каяттям, не перепочиваючи, аж до Бессарабки, босий і ошелешений, звернув у підворіття до казино, потім ще кудись. Ударився очима об напнуту мотузку для білизни. Зупинився серед продавців квітів, одхекуючись, як велике породисте щеня, дико чомусь радіючи соковитим бутонам троянд, весь хмеліючи від нещодавньої погоні, короткочасної несподіваної свободи, що розпирила тіло. І тут його зцапала рука, викрутивши

рожеве вухо. Хрумкнув під чиїмись пальцями хрящ. Зосима навіть не встиг перелякатися. Він приречено підвів догори свої голубі, з сизою поволокою очі, що рвонулися до синього неба, яке почало вже вгріватися, на косяк птахів, що шурхонує з блискучого мідного даху, перевів погляд і угледів перед собою Пашку Дрозда, підручного Андрюхи Лямура, в якого тогоріч працював, завинив гроші, а тому подався до лавринського монастиря; йому стало трохи легше, але пригадалося, що Пашка якось пронюшав про його уподобання, тож одне не було краще за інше. Його залило холодним потом.

— Ну, пасан, нарешті ти попався... — Пашка розтягнув добродушну фізію, згріб за барки Зосиму і притис до стіни. — Борг. І наркоту.

— Віддам. Все віддам, Христом Богом... Ти тільки мене порятуй...

Тут підкотило чорне «вольво», підкидаючи у повітря картонні коробки та оберемки квітів, що посипалися кольоровим водограєм на вилузаний асфальт, і Пашка здогадався, що тут діло нечисте, вже подумував, чи не полишити Зосю напризволяще, але несподівано потягнув його у прикарабка, віддав зляканого сердегу двом здоровилам, що сиділи за великим дерев'яним столом і торохкотіли в нарди, а сам повернувся і став спостерігати, як нипають місциною кремезні молодики; оцінивши ситуацію, він витяг мобілку і щось коротко сказав. Відразу навперейми вилетів чорний джип, зупинився. Чиясь рука ліниво кинула гранату. «Вольво» підстрибнуло на місці, зайнялося вогнем та димом, а два зляканих переслідувачі дременули, затуляючи руками голови та потилиці, у напрямку Печерська, плутаючи дворами. Пашка задоволено шморгнув ніздрею кокаїну, подивився на розвалене «вольво» у розсипаних квітах, ідіотськи захихотів: «Блін, как німецький танк...»

— Яша, цей підар знає, де Андрюха Лямур... А там видно буде, — роз'яснив він тому, що підходив, з важкою щелепою і парєю поросячих, налитих салом і наркотою очей. Вони повернулися і перевальцем пішли. Зося зустрів їх вдячним поглядом людини, яку застукали у нужнику, і, підтиснувши коліна до підборіддя, тихенько заплакав.

Той, що з крутою щелепою, блимнувши очима, сказав:

— Чого, дурашка, плачеш... Знімай штани, знакомиться будемо.

І вони голосно, під завивання міліцейської сирени, зареготали. Зося їм підхикував, дивлячись на кольоровий килим квітів, пройнятий благоговінням і запізним каяттям. Зад у нього був у чомусь липкому; він навіть подумав, що преподобний встигнув-таки зробити своє діло, якщо то, звісно, не банальний вазелін. У сонячному паводку, через забетонований майданчик, тріскаючи крильцями, пролетів великий рогатий жук; він описав півколо, завис у повітрі так, що можна було роздивитися його голівку з перископами очей, і прошурхотів перед сірим, осклілим, як у мерця, поглядом колишнього келійника Зосими, а напросто — Зосі. І відразу стало тихо, тільки кавчала міліцейська сирена, лунко гублячись дворами, ламаючи звуки, що їх випльовували тисячі голосів.

В середині літа, поблизу напівзруйнованого будівництвом майдану Незалежності, Побіденко Андрій на прізвисько Лямур вперше відчув, як життя вибухнуло в його венах гарячим током, і до нього дійшов нарешті зміст колись сказаного Лаврентієм, що людина ніколи не хоче і не звикне до страждань. Він завовтузився на задньому сидінні. У салоні роєм мух тріщало радіо. Липнєве сонце не діставало в авто, але йому першило горлянку і важкі сині краплини поту сповзали по вижолобках ший. Він зачаровано і розгублено подивився на руки, що звично тремтіли, як у людини, яка останній рік міцно сидить на кокаїні. Якраз тоді Яшка

Полохало на прізвисько Лоренцо тихо і м'яко накинув йому на шию теплу, нагріту за цілих дві години чекання, шовкову мотузку. І в ту ж хвилину, як всяке паскудство долі, ковзнувши безглуздо осизілими очима, Андрій побачив, як вона виходила з елітного магазину одягу. Тоді він несподівано зловив інший кінець думки, що плуталась у прохолоді кондиціонера: він подумав про Лаврентія і чомусь зазначив, що так, швидше за все, не помирають. Але сране безглуздя рикошетило, наче доводячи, що ось твій підсумок і ось те, над чим ти добрих чверть віку побивався, — вислизнуло, як глистюк з-під пальців прозектора. А Ілона йшла попід широкими вітринами, вітер задирав коротку червону сукенку, кілька робітників тягли велетенського обапола, грала музика електродиско, весела і тупа, легким передзвоном китайських дзвіночків осідаючи в прохолоді автомобіля. Як дебілкувата заупокійна. Він вже відчував, як тіло починає німіти, чисто психологічно приготувавши останній супротив життю, пробираючись якоюсь до дивини солодкою втомою, як тоді, коли бажають спорожнитися. Тоді він за інстинктом сіпонувся, а Яшка ще поляскав його по плечі теплою шерехатою, майже селянською міцною долонею, ніжно прошепотівши на вухо, обслинюючи мочку: «Нічого, я тебе не больно...» Свідомість знову уперто з'явилася поза межами розуму: про двісті двадцять четвертий кілометр, про білі, як гори рафінаду, хмари, похилену вируділу на сонці траву, перекошений свинарник, де човгали довгі, як узбецькі дині, рябі льохи, і він видихнув повітря та зацідив Лоренцо ліктем у сонячне сплетіння, викрутився, впав у ноги, на спину, як тарган. І коли харкнув постріл, а мізки Яшки вихлюпнулися на сидіння та задне скло автомобіля, Андрій розпачливо подивився на голену потилицю водія, зазначив, що знову все буденно, як пісок під вітром, повторюється, і вистрелив у потилицю з купою рожевих прищів, що повискакували від пітничі. Потім вже

3MCT

I	3
II	47
III	102
IV	146
V	203